

بررسی نقش اوقات فراغت مبتنی بر فعالیت‌های بدنی بر سرمایه اجتماعی (هنجارهای اجتماعی، مشارکت) اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

جهانگیر کریمیان^۱، تقی آقا حسینی^۲، پیروش شکرچی زاده^۳، مرضیه شریفیان^۴

سید مرتضی موسوی نافچی^۵

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: کارکرد اجتماعی تربیت بدنی و ورزش در توسعه و تحکیم روابط اجتماعی، کارکرد زیر بنایی و بنیادی است که در کل ساختار جامعه و روابط موجود در بین اقشار و آحاد اجتماعی اثرات قابل توجهی بر جای می‌گذارد. هدف از انجام این پژوهش بررسی رابطه بین ورزش در اوقات فراغت و سرمایه اجتماعی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بوده است.

روش‌ها: مطالعه از نوع توصیفی همبستگی بر روی اعضاء هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام گرفت است. که گردآوری داده‌ها از طریق دو پرسشنامه انجام گرفت. پرسشنامه سرمایه اجتماعی بر اساس مدل اسکات (SCAT)، و همچنین پرسشنامه اوقات فراغت محقق ساخته که روایی صوری و محتوای آنها مورد تأیید صاحب‌نظران قرار گرفته و نیز پایایی آنها با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۹۲ و ۰/۸۲ بدست آمد. حجم نمونه با یک مطالعه مقدماتی و با استفاده از فرمول کوکران ۱۵۰ نفر در نظر گرفته شد که به روش طبقه‌ای تصادفی با توجه به متغیر جنسیت و دانشکده انتخاب گردید. برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های T تک متغیره و آزمون ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که میانگین نمره اوقات فراغت افراد برابر با ۳/۴۲ و سرمایه اجتماعی افراد برابر ۳/۴۷ بوده است. همچنین تحلیل‌های رگرسیونی نشان داد، بین ترکیبی از مولفه‌های سرمایه اجتماعی (اعتماد و مشارکت) با میزان و نحوه گذراندن اوقات فراغت فیزیکی رابطه معنی‌داری وجود دارد. $R = 0.602$ و $P\text{-value} \leq 0.05$ و مقدار ضریب همبستگی چندگانه، یعنی ترکیبی از مولفه‌های سرمایه اجتماعی و اوقات فراغت فیزیکی ۰/۶۰۲ و ضریب تعیین ۰/۳۶۲ می‌باشد.

نتیجه‌گیری: ورزش و فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت و شرکت فرد در فعالیت‌های گروهی و عضویت در آنها شرایطی را فراهم می‌سازد تا فرد با تعامل و برقراری ارتباط با سایر افراد و احساس تعلق به گروه، منافع و مصالح جمع را محترم بشمارد. این چنین فعالیت‌ها می‌تواند باعث افزایش سطح سرمایه اجتماعی و مولفه‌های آن نظیر، هنجارهای اجتماعی و مشارکت افراد گردد.

واژه‌های کلیدی: اوقات فراغت، ورزش، سرمایه اجتماعی، اعتماد و مشارکت

ارجاع: کریمیان جهانگیر، آقا حسینی تقی، شکرچی‌زاده پیروش، شریفیان مرضیه، موسوی نافچی سیدمرتضی. بررسی نقش اوقات فراغت مبتنی بر فعالیت‌های بدنی بر سرمایه اجتماعی (هنجارهای اجتماعی، مشارکت) اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مجله تحقیقات نظام سلامت ۱۳۹۲؛ ۹(۱۱): ۱۱۷۷-۱۱۶۸

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۰۶/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۱۱/۲۴

۱. دانشیار، تربیت بدنی علوم ورزشی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران
۲. استادیار، مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان (پروفسور شهید باهنر اصفهان)، اصفهان، ایران
۳. استادیار، تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران
۴. کارشناس ارشد پرستاری، دانشگاه شهید بهشتی تهران، تهران، ایران
۵. کارشناس ارشد مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مبارکه، اصفهان، ایران (نویسنده مسؤول) E-mail: mrtzmsv@gmail.com

مقدمه

زندگی بشر سرشار از پدیده‌های متنوع مادی و غیره مادی است که به تناسب نیازمندی و ضرورت‌های مختلف ایجاد شده است. انسان از بدو تولد و تشکیل اجتماعات مدنی همیشه درصدد تعریف جدی‌تری از خود و نیازهای خویش بوده و تلاش نموده است تا با تاسیس نهادهای مختلف با تأمین آن بپردازد. بشر مدنی امروز با استفاده از دانش و فن‌آوری به حیات تازه ای دست یافته است و به تناسب پیشرفت و توسعه سعی دارد بیشتر اوقات فراغت خود را افزایش دهد. به دنبال این یافته‌ها، انسان به اهمیت زمان و گذشت آن و تأثیر آن بر سرنوشتش پی برد و کوشید با هوشیاری از اوقات خود بهره بیشتری ببرد. ضرورت توجه به اهمیت کاربرد اوقات فراغت آن چنان بشر امروزی را به خود مشغول کرد که در کنار سایر نهادهای اجتماعی به تاسیس نهاد اوقات فراغت نیز دست زده است. اوقات فراغت محصول دور اندیشی انسان در مورد سرنوشت خود و دوره‌هایی از فعالیت‌های یدی و جمعی می‌باشد. امروزه دیگر اوقات فراغت یک پدیده جانبی نیست، بلکه یکی از حوزه‌های مهم تمدن جدید است که به گسترش خود، کم و کیف تولید فرهنگی را دگرگون کرده است (۱).

اوقات فراغت یکی از پدیده‌هایی است که توجه بسیاری از صاحب‌نظران به ویژه جامعه‌شناسان و حتی افراد عادی را به خود جلب کرده است. متخصصان علوم اجتماعی بر این باورند که فراغت واقعی‌تری است که در بافت جامعه صنعتی بوجود آمده است و نمی‌توان آن را از بیکاری قرون گذشته مقایسه کرد. جامعه‌شناسی فراغت را به عنوان امری ضروری، دانشی است که می‌خواهد مسایل واقعی تحولات حوزه کار و سبک زندگی را مطالعه کند و از میان جنبه‌های مختلف این پدیده بعد فرهنگی، اجتماعی و ورزشی آن اهمیت به سزایی دارد به معنای دیگر به دلیل همگانی بودن فراغت در سطح گروه‌های مختلف جامعه توجه به ماهیت و شیوه گذران می‌تواند از جنبه‌های مختلف قابل بررسی باشد (۲).

ورزش به عنوان یکی از روش‌های گذران اوقات فراغت در جذب ارزش‌های فرهنگی تأثیر دارد و باعث می‌گردد که فرد نسبت به نفع و ضرر خویش آگاهی پیدا کند. به عنوان مثال در ورزش‌های گروهی، فرد تلاش می‌کند تا برای جذب بهتر در گروه، رضایت سایر افراد را به دست آورد. در همین راستا کوشش می‌کند تا ملاک‌های قابلیت انطباق در جمع را در خود ایجاد نماید، از جهت دیگر مسامحه در اجرای نقش خود باعث خواهد گردید که دیگران او را مسؤول عدم پیروزی در گروه بدانند. در نتیجه، احساس مسؤولیت او در برابر اعمال و حرکات خود زیاد می‌شود که در زندگی اجتماعی نسل جوان و از میان بردن موانع پیشرفت و تعالی در زندگی آنها تأثیر مطلوبی بر جای می‌گذارد. همکاری و تعاون درون گروهی به همراه رعایت قوانین برای کسب پیروزی در مسابقات مختلف ورزش بر سلامت و هیجان عاطفی افراد تأثیر مثبتی دارد. ایجاد و تقویت چنین روحیاتی تأثیر مطلوبی بر سازندگی جامعه می‌گذارد (۳).

به طور کلی احساس بی‌کفایتی یکی از دلایل عمده گرایش به سوی انحرافات ذکر شده است. در فعالیت‌های ورزشی به واسطه به وجود آمدن آسیب در مبارزه و رقابت، فرد نیازمند به استقامت و تحمل درد می‌باشد. این فرایند موجب افزایش اعتماد به نفس و عزت نفس و در نتیجه افزایش میل به زندگی و تحقق خویش می‌گردد. احساس پیروزی به ویژه در بازی‌های گروهی با افزایش شور و شوق و جنبش و تحرک همراه است. ایجاد چنین روحیات و احساساتی در انسان می‌تواند او را از افسردگی، بی‌تفاوتی، بی‌تحرکی و بی‌کفایتی دور سازد. از طرفی سایر فعالیت‌های ورزشی کمک می‌کند تا انسان در جهت ارضای نیاز به جلب احترام و پذیرش اجتماعی خود موفق باشد. شاید مهم‌ترین نقشی که تربیت بدنی و ورزش در انجام وظایف خود ایفا می‌کند اهمیت آن در شکل‌گیری شخصیت، بروز استعدادهای نهفته و رشد عقلی، روحی، بدنی و اجتماعی افراد باشد که آنان را به عنوان افرادی مفید و خدمتگذار برای جامعه پرورش می‌دهد (۴).

مانند: اعتماد، هنجارها و شبکه‌هایی که جامعه را در فعالیت‌های هماهنگ کارآمد می‌سازد و انجام کارهای بزرگی را که بدون وجود سرمایه اجتماعی دست نیافتنی هستند، ممکن می‌سازد» (۵).

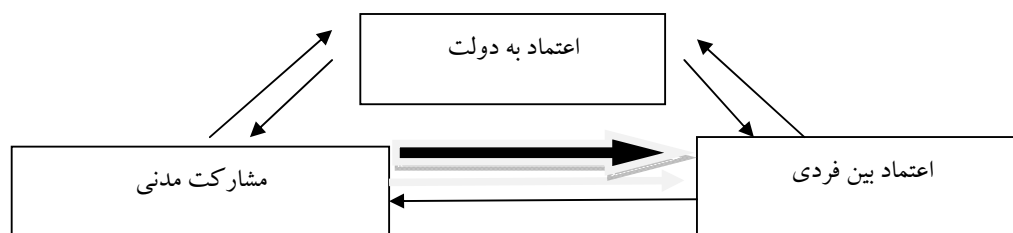
مدل ساختاری سرمایه اجتماعی پاتنام و کلمن پاتنام و کلمن سرمایه اجتماعی را به منزله دارایی جوامع در نظر می‌گیرند به طوری که مشارکت بیشتر در جامعه منجر به شبکه محکم‌تری از تعاملات اجتماعی و اعتماد بیشتر به یکدیگر می‌شود اما همان اثرات باید در افرادی هم که در آن جوامع زندگی می‌کنند، قابل مشاهده باشد. یعنی سرمایه اجتماعی به صورت یک رابطه دو جانبه محکم بین سطوح مشارکت مدنی و اعتماد بین فردی خود را نشان دهد به طوری که هر چه مشارکت شهروندان در جوامع‌شان بیشتر باشد، آن‌ها بیشتر می‌آموزند تا به همدیگر اعتماد نمایند و هر چه اعتماد بین آن‌ها بیشتر باشد، احتمال بیشتری وجود دارد که در امور جوامع خود مشارکت نمایند. همچنین افرادی که به یکدیگر اعتماد می‌کنند به نهادهای دولتی نیز اعتماد بیشتری دارند. آن‌ها این مدل را مدل ساختاری سرمایه‌ی اجتماعی نام نهاده‌اند و به صورت زیر نشان می‌دهند (۶).

در مورد مدل ساختاری سرمایه اجتماعی این نکته قابل ذکر است که روابط دو جانبه بین اعتماد بین فردی و مشارکت مدنی کاملاً غیر متقارن است. یعنی اثر مشارکت مدنی بر اعتماد فردی بسیار قوی‌تر از حالت معکوس آن است.

تحقیقات متعددی نشان داده‌اند که ورزش و فعالیت بدنی با کاهش در استرس، اضطراب، افسردگی و بدخلقی و افزایش در خوش خلقی یا سلامت روانی و احساسات تجدید حیات در ارتباط است. کارکرد اجتماعی تربیت بدنی و ورزش در توسعه و تحکیم روابط اجتماعی، کارکرد زیر بنایی و بنیادی است که در کل ساختار جامعه و روابط موجود در بین اقشار و آحاد اجتماعی اثرات قابل توجهی بر جای می‌گذارد (۳).

از سوی دیگر سرمایه اجتماعی از مفاهیم نوینی است که امروزه در بررسی‌های اقتصادی و اجتماعی مطرح است. مفهوم سرمایه اجتماعی یک مفهوم بین رشته‌ای است. سرمایه اجتماعی ابتدا در رشته جامعه‌شناسی، سپس در رشته‌های مرتبط با اقتصاد مطرح و وارد ادبیات این رشته‌ها گردید. پس از آن در رشته مدیریت و تاثیر و نقش سرمایه اجتماعی در سازمان‌ها و اهمیت آن مورد توجه قرار گرفت. سرمایه اجتماعی را می‌توان حاصل روابط مبتنی بر تفاهم و اعتماد بین کارکنان و مدیران سازمان دانست و آن را به مجموع منابعی که در ذات روابط اجتماعی سازمان به وجود می‌آیند و زندگی اجتماعی را در سازمان دلنشین‌تر و مطلوب‌تر می‌سازند، اطلاق کرد (۴).

Putnam، سرمایه اجتماعی را این گونه تعریف کرده است: «سرمایه اجتماعی، مجموع منابعی است که از طریق روابط بین افراد، شبکه‌های اجتماعی و هنجارهای متقابل و اعتماد تولید می‌شود. سرمایه اجتماعی به بیان ویژگی‌هایی از یک سازمان و یا یک ساختار اجتماعی می‌پردازد. ویژگی‌هایی

شکل ۱: مدل ساختاری سرمایه‌ی اجتماعی (پاتنام و کلمن به نقل از اترلی، ۲۰۱۰)

بدون تردید میزان سرمایه اجتماعی جامعه برآیندی از سرمایه‌های اجتماعی گروه‌های کوچک می‌باشد، که در بین اقشار مختلف جامعه متفاوت است و انتظار می‌رود گروه‌های حرفه‌ای و شغلی مختلف با توجه به میزان دانش، نگرش و سرمایه‌گذاری به عمل آمده توسط جامعه بر روی آنان از سطوح مختلفی از این متغیر اجتماعی بهره برده باشند. تحقیقات نشان می‌دهد ورزش برای توسعه بهتر جامعه و پیامدهای شهروندی ضروری است و همچنین ورزش‌های فراغتی در ایجاد و افزایش سرمایه اجتماعی نقش مهمی دارد (۷). اساتید نیز، به دلیل نقش کلیدی، سازنده و تاثیرگذاری که روی قشر جوان هر کشوری دارند، اعمال، گفتار و رفتار آن‌ها زیر ذره‌بین قرار گرفته و هر حرکت کوچک آنان از دیده‌ها پنهان نمی‌ماند. این روند نشان می‌دهد که پرورش ذهن برای این طبقه، حساس‌تر از سایر مشاغل است (۸). نتیجه آن که میزان سرمایه اجتماعی و گذراندن مطلوب اوقات فراغت برای اساتید به عنوان یک ضرورت قلمداد خواهد شد.

زمان فراغت و تولید سرمایه اجتماعی، به واسطه بروز وجود روابط بین نسلی در اوقات فراغت جمع‌گرایانه نیز موضوع قابل اعتنایی است. به نظر Hemingway اوقات فراغت جمع‌گرایانه و بهره‌گیری مناسب از آن، زمانی که گروه‌های سنی مختلف را در بر می‌گیرد، سازوکاری است که روابط بین نسلی در اشکال محدود و گسترده خود را تقویت می‌کند که به سرمایه اجتماعی درون گروهی و بین نسلی کمک می‌کند (۹).

هر چند تحقیقات داخلی بسیار مختصری در ارتباط با دو مقوله سرمایه اجتماعی و اوقات فراغت صورت گرفته است، اما می‌توان به پژوهش غفاری با عنوان تعامل سرمایه اجتماعی و اوقات فراغت جوانان اشاره کرد. نتایج این تحقیق نشان داد که اوقات فراغت جمع‌گرایانه که به واسطه شرکت فرد در فعالیت‌های گروهی نظیر ورزش و فعالیت‌های بدنی حاصل می‌شود، می‌تواند نقش بسیار مهمی در ایجاد و ارتقا سطح سرمایه اجتماعی افراد داشته باشد (۱۰). یافته‌های پژوهش شارع پور و حسینی‌راد نشان داد مولفه‌های ارتباط دوستانه،

اعتماد و روابط همسایگی، همبستگی معناداری با مشارکت در فعالیت‌های ورزشی دارد (۱۱). در تحقیق دیگری پارسا مهر و جسمانی با عنوان نقش سرمایه اجتماعی بر مصرف ورزش، دریافتند، بین سرمایه اجتماعی و مصرف ورزش ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد و نیز افراد با پایگاه اقتصادی و اجتماعی بالا تمایل کمتری به پرداختن به ورزش دارند (۱۲). در خارج از کشور تحقیقات جامع‌تری میان دو سازه سرمایه اجتماعی و اوقات فراغت صورت گرفته است. در پژوهشی Ward و Tampubolon با عنوان سرمایه اجتماعی، شبکه‌ها و مصرف فراغتی نشان دادند که سرمایه اجتماعی، برآمده از دوستی‌ها و فعالیت‌های تفریحی ورزشی است (۱۳). در تحقیق دیگری Downward و همکاران با عنوان ورزش، اعتماد و سرمایه اجتماعی، با تاکید بر این موضوع که اعتماد یکی از مولفه‌های اصلی سرمایه اجتماعی است، دریافتند اثرات ورزش بر اعتماد و سرمایه اجتماعی در تعداد خاصی از کشورها اتفاق می‌افتد و این شاید به دلیل تفاوت ورزش در کشورها باشد و در نهایت ورزش در بسیاری از کشورها به عنوان اهرمی برای ترویج و توسعه سرمایه اجتماعی عمل می‌کند (۱۴). Collin و همکاران در مقاله‌ای با عنوان ورزش، فراغت، فرهنگ و سرمایه اجتماعی بیان می‌کنند که ورزش، فعالیت‌های فرهنگی و هنر ابزار مفیدی برای درگیر کردن مردم در تصمیم‌گیری‌های موثر بر محله و جامعه خود هستند و همچنین حضور و مشارکت مردم در جامعه نه تنها باعث ایجاد شبکه‌های قوی بلکه باعث افزایش سطح سرمایه اجتماعی افراد می‌شود (۱۵). Lindstrom در مقاله‌ای با عنوان سرمایه اجتماعی، تمایل به افزایش فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت، دریافت همبستگی مثبتی بین عدم فعالیت‌های فیزیکی در اوقات فراغت و سطح پایین اعتماد در سرمایه اجتماعی افراد وجود دارد (۱۶).

Legh - Jones و همکاران در تحقیقی با عنوان «سرمایه اجتماعی، مشارکت اجتماعی و عدم فعالیت فیزیکی در جمعیت بزرگسالی شهری، دریافتند که: افرادی که در هیچ

صوری و محتوایی پرسشنامه‌ها با نظرخواهی از ۸ نفر از صاحب نظران متخصص در زمینه سرمایه اجتماعی و اوقات فراغت، ویرایش نهایی پرسشنامه‌ها تهیه گردید. جهت محاسبه پایایی پرسشنامه‌ها با یک مطالعه مقدماتی (پایلوت) بر روی ۳۰ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، به ترتیب برای سرمایه اجتماعی ۰/۹۲ و اوقات فراغت ۰/۸۲ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل توصیفی یافته‌ها از میانگین، انحراف معیار درصد‌ها استفاده شد و برای تجزیه و تحلیل استنباطی یافته‌ها از آزمون کالموگروف اسمیرنوف برای آزمون نرمال بودن داده‌ها، آزمون t تک نمونه‌ای و آزمون ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه استفاده گردید. نتایج در سطح $(\alpha \leq 0.05)$ با کمک (SPSS Inc, Chicago نسخه ۱۷ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

نتایج آماری نشان داد از کل نمونه ۱۲۰ نفری، ۸۱ نفر (۶۷/۵٪) را مرد و ۲۹ نفر (۳۲/۵٪) را زنان تشکیل داده بودند. اعضای هیأت علمی با رتبه استادیاری با (۳۸/۳٪) بیشترین حجم نمونه و پس از آن دانشیاری با (۲۹/۲٪)، مربی آموزشی با (۱۷/۵٪) و رتبه استادی (۱۴/۲٪) را به خود اختصاص داده بودند. بیش از ۵۰٪ از حجم نمونه بین ۴۱ تا ۵۰ سال داشتند. همچنین ۴۰٪ از حجم نمونه را افرادی با سابقه ۱۱ تا ۲۰ سال تشکیل داده بودند. بیشترین سهم از حجم نمونه را دانشکده پزشکی با ۵۹ نفر (تقریباً ۵۰٪) را به خود اختصاص داده بود. ۵۰٪ باقی مانده مربوط دانشکده‌های دندان‌پزشکی، پرستاری، توانبخشی، داروسازی و بهداشت بود و در نهایت ۶۱٪ از حجم نمونه را متخصصان بالینی و ۳۹٪ را متخصصان علوم پایه تشکیل داده بودند.

با توجه به مقادیر به دست آمده برای سرمایه اجتماعی $(P \geq 0.05, Z = 0.832)$ و اوقات فراغت $(P \geq 0.05, Z = 1.06)$ چون مقدار P از مقدار خطای

انجمن رسمی شرکت نمی‌کنند و به احتمال زیاد تحرک جسمی ندارند در مقایسه با افرادی که از سطح بالایی از مشارکت اجتماعی در انجمن‌ها و به تبع آن دارای فعالیت‌های فیزیکی هستند، از سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردارند (۱۷). بدین ترتیب این پژوهش در نظر داشته است با بررسی رابطه بین ورزش و فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت با سرمایه اجتماعی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی، گامی در راستای شناسایی جنبه‌ای از عوامل موثر بر سرمایه اجتماعی اعضای هیأت علمی بر دارد. در نهایت می‌توان سوالات اصلی تحقیق را این گونه بیان کرد: ۱- میزان اوقات فراغت فیزیکی اعضای هیأت علمی چگونه است؟ ۲- میزان سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌ها در بین اعضای هیأت علمی چگونه است؟ ۳- آیا بین اوقات فراغت فیزیکی افراد با سرمایه اجتماعی سازمانی آن‌ها رابطه وجود دارد؟

روش‌ها

این مطالعه از نوع توصیفی همبستگی بود که بر روی ۶۸۰ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال ۱۳۹۱ انجام گرفت. حجم نمونه با یک مطالعه مقدماتی بر روی ۳۰ نفر از اعضا هیأت علمی و برآورد واریانس جامعه با استفاده از فرمول کوکران، ۱۵۰ نفر تعیین گردید و افراد به صورت طبقه‌ای تصادفی بر اساس جنسیت و نیز متناسب با تعداد اعضای هر دانشکده انتخاب شد. به طور مثال دانشکده پزشکی با ۳۸۸ نفر و ۵۸٪ از حجم نمونه و دانشکده توانبخشی با ۳۰ نفر عضو (هیأت علمی) ۴/۵٪ از حجم نمونه را به خود اختصاص داده بودند. از این تعداد ۱۲۰ پرسشنامه تکمیل شد. برای سنجش سازه سرمایه اجتماعی از پرسشنامه استاندارد سرمایه اجتماعی Krishna & Shrader بر اساس مدل اسکات (SCAT) (۱۸)، در قالب ۴۷ گویه بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) استفاده شد و نیز از پرسشنامه محقق ساخته اوقات فراغت که شامل ۲۹ گویه در قالب ۲۰ سؤال بسته به صورت طیف ۵ گزینه لیکرت و ۹ سؤال باز در خصوص چگونگی گذران اوقات فراغت استفاده گردید. برای سنجش روایی

($\alpha = 0/05$) بیشتر است لذا فرض صفر مبنی بر نرمال بودن داده‌ها رد نمی‌شود و می‌توان بیان داشت با احتمال ۹۵٪ اطمینان، توزیع نرمات و داده‌های سرمایه اجتماعی و اوقات فراغت از وضعیت نرمال و بهنجاری برخوردار هستند.

جدول ۱: آزمون نرمال بودن توزیع داده‌ها

شاخص‌ها متغیرها	N	Mo	Md	میانگین	S	Q1	Q3	Z	P
اوقات فراغت فیزیکی	۱۲۰	۳/۴۱	۳/۴۸	۳/۴۳	۳/۱۹	۳/۷۵	۱/۰۶	۰/۲۶۳	
سرمایه اجتماعی	۱۲۰	۳/۱۴	۳/۵۷	۳/۴۷	۳/۲۱	۴	۰/۸۳۲	۰/۴۹۳	

همان‌طور که در جدول (۲) مشاهده می‌شود مقادیر t محاسبه شده با ۱۱۹ درجه آزادی از مقدار بحرانی جدول (۱/۹۸) حداقل در سطح ($\alpha = 0/05$) بزرگتر است و لذا فرضیه صفر رد و فرضیه پژوهش تایید می‌شود. بنابراین می‌توان چنین

جدول (۲): آزمون میانگین برای اوقات فراغت و مؤلفه‌های آن

شاخص‌ها متغیرها	n	میانگین	S^2	μ_0	df	tob	tc	P
امور تفریحی ورزشی	۱۲۰	۳/۴۲	۰/۵۶	۳	۱۱۹	۸/۳۶	۱/۹۸	۰/۰۱
اوقات فراغت	۱۲۰	۳/۴۴	۰/۴۰	۳	۱۱۹	۱۱/۷۲	۱/۹۸	

همان‌طور که در جدول (۳) مشاهده می‌شود مقادیر t محاسبه شده با ۱۱۹ درجه آزادی از مقدار بحرانی جدول (۱/۹۸) حداقل در سطح ($\alpha = 0/05$) بزرگتر است و لذا فرضیه صفر رد و فرضیه پژوهش تأیید می‌شود. بنابراین می‌توان چنین استنباط نمود که میانگین سرمایه اجتماعی و کلیه مؤلفه‌های آن به احتمال ۹۹٪ بالاتر از حد متوسط است و آن را می‌توان به کل جامعه تعمیم داد.

همان‌گونه که در جدول (۴) مشاهده می‌شود، میان دو معیار سرمایه اجتماعی و نحوه گذراندن اوقات فراغت اعضای هیأت

جدول ۳: آزمون میانگین برای سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های آن

شاخص‌ها متغیرها	n	میانگین	S^2	μ_0	df	tob	tc	P
اعتماد	۱۲۰	۳/۱۴	۰/۶۵	۳	۱۱۹	۲/۳۹	۱/۹۸	
مشارکت	۱۲۰	۳/۵۹	۰/۵۲	۳	۱۱۹	۱۲/۳۸	۱/۹۸	۰/۰۱
سرمایه اجتماعی	۱۲۰	۳/۴۷	۰/۴۳	۳	۱۱۹	۱۱/۷۹	۱/۹۸	

جدول ۴: ضریب همبستگی میان سرمایه اجتماعی و نحوه گذران اوقات فراغت

متغیرها	شاخص های آماری	فراوانی	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
سرمایه اجتماعی و اوقات فراغت	۱۲۰	۰/۶۲۵	۰/۰۱	

بتای مولفه اعتماد ۰/۴۱۴ و ضریب بتای مشارکت ۰/۲۶۲ می باشد که مقدار t به دست آمده برای آن ها حداقل در سطح $(\alpha = ۰/۰۵)$ معنی دار است ولی سایر مولفه های سرمایه اجتماعی از لحاظ آماری معنی دار نبوده است و لذا معادله پیش بینی اوقات فراغت فیزیکی را می توان به صورت زیر نوشت:

$$\hat{y} = ۱/۲۹ + ۰/۲۶۲ X_1 + ۰/۴۱۴ X_2$$

y = امور ورزشی

X_1 = اعتماد

X_2 = مشارکت

همانطور که در جداول (۵) و (۶) مشاهده می شود مقدار ضریب همبستگی چندگانه، یعنی ترکیبی از مولفه های سرمایه اجتماعی و اوقات فراغت فیزیکی ۰/۶۰۲ و ضریب تعیین ۰/۳۶۲ می باشد. این ضریب نشان می دهد که ۳۶/۲٪ از واریانس نمرات اوقات فراغت فیزیکی به وسیله ترکیبی از مولفه های سرمایه اجتماعی قابل توصیف، توضیح و تبیین می باشد. مقدار F مشاهده شده نیز با ۲ و ۱۱۲ درجه آزادی نیز از مقدار بحرانی جدول بزرگتر است و لذا فرضیه صفر رد و فرضیه پژوهش تأیید می گردد. به عبارت بهتر ضریب همبستگی چندگانه و ضریب تعیین به دست آمده از لحاظ آماری معنی دار است و می توان این نتیجه را به جامعه آماری تعمیم داد. همچنین ضرایب بتا نشان می دهد، مقدار ضرایب

جدول ۵: (ANOVA): تبیین اوقات فراغت فیزیکی بر اساس مولفه های سرمایه اجتماعی

مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	F	P
بین گروهی	۲	۶/۳۸	۳۱/۷۵	۰/۰۱
درون گروهی	۱۱۲	۰/۲۰۱		
کل	۱۱۴			

$R = ۰/۶۰۲$ $R^2 = ۰/۳۶۲$ $R_{ADJ} = ۰/۳۵۰$

جدول ۶: ضرایب همبستگی تفکیکی مولفه های سرمایه اجتماعی

متغیرها	شاخص های آماری	B	Std. Error	Beta	t	P
مقدار ثابت	۱/۲۹	۰/۲۹۵	-		۴/۳۷	۰/۰۱
اعتماد	۰/۲۷۸	۰/۰۹۷	۰/۲۶۲		۲/۸۶	۰/۰۰۵
مشارکت	۰/۳۵۳	۰/۰۷۸	۰/۴۱۴		۴/۵۲	۰/۰۱

گونه نتیجه گرفت که دانشگاه علوم پزشکی اصفهان از سرمایه اجتماعی خوبی برخوردار نیست که نشان می دهد وضعیت سازمان مذکور چندان مطلوب نیست و نیاز است که

بحث

با توجه به میانگین نمره سرمایه اجتماعی اعضای هیأت علمی که کمی بالاتر از سطح متوسط بوده است، می توان این

مدیران در این خصوص اقدامات موثری را را در راستای بهبود سرمایه اجتماعی انجام دهند. سرمایه اجتماعی ایجاد شده از جمله روابط و پیوندها، هنجارها و اعتماد در یک محیط خاص، اغلب می‌تواند از یک محیط اجتماعی به محیط اجتماعی دیگر انتقال داده شود و بدین ترتیب بر الگوی تبادل اجتماعی تاثیر گذارد. سازمان‌های اجتماعی مناسب می‌توانند یک شبکه بالقوه به افراد و منابع‌شان از جمله اطلاعات و دانش را فراهم کنند و از طریق ابعاد شناختی و رابطه‌ای سرمایه اجتماعی ممکن است انگیزش و قابلیت را برای تبادل تضمین کنند (۳).

تحلیل‌های آماری نشان داد ورزش و فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت در بین اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان کمی بالاتر از حد متوسط می‌باشد که در وضعیت ایده‌آل برای تضمین سلامت جسمانی و روانی افراد نیست. مدیران و متولیان سازمان می‌توانند با بررسی عوامل موثر بر میزان فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت افراد سازمان، شرایط مناسبی برای بهبود و افزایش سطح اوقات فراغت فیزیکی فراهم سازند. تحقیقات متعددی نشان داده‌اند که ورزش و فعالیت بدنی با کاهش در استرس، اضطراب، افسردگی و بدخلقی و افزایش در خوش خلقی یا سلامت روانی و احساسات تجدید حیات در ارتباط است. کارکرد اجتماعی تربیت‌بدنی و ورزش در توسعه و تحکیم روابط اجتماعی، کارکرد زیر بنایی و بنیادی است که در کل ساختار جامعه و روابط موجود در بین اقشار و احاد اجتماعی اثرات قابل توجهی بر جای می‌گذارد (۲).

نتایج تحلیل‌های آماری نشان داد میان ورزش و فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت و سرمایه اجتماعی افراد رابطه معنی‌داری وجود دارد. با نگاهی دقیق به دو سازه سرمایه اجتماعی و اوقات فراغت فیزیکی، می‌توان دریافت که حضور یا عدم حضور هر کدام از آن‌ها چه در سطح فردی و چه در سطح اجتماعی می‌تواند در تعالی و رشد افراد و جامعه موثر باشد. پس می‌توان گفت سرمایه اجتماعی پدیده‌ای مدیریت‌پذیر است، به این معنا که می‌توان آن را بر اساس

سیاست‌گذاری‌ها در حوزه‌های مشخصی در سازمان باز سازی یا به فرایند شکل‌گیری آن کمک کرد. این امر در صورتی ممکن است که مدیران عالی و سیاستگذاران سازمان، اطلاعات درستی از وضعیت موجود سرمایه اجتماعی در سازمان داشته باشند و نظر به اهمیت این موضوع، چنانچه مدیران در سطوح مختلف با این مفهوم آشنایی پیدا کنند می‌توانند با تقویت و بهره‌برداری مفید از آن بسیاری از هزینه‌ها را کاهش دهند و بر اساس آن اقدام به تغییرات ساختاری و فرایندی در سازمان خود نمایند (۳) و از سوی دیگر اوقات فراغت و فعالیت‌های بدنی به عنوان یکی از اصلی‌ترین مولدهای سرمایه اجتماعی در سطح فردی و سازمانی می‌تواند راهکاری مطمئن برای ارتقا سطح سرمایه اجتماعی پیش روی مدیران و متولیان سازمان‌ها باشد.

نتیجه‌گیری

با توجه به خصلت جمع‌گرایانه، ارتباطی، تعاملی و مشارکتی زمان فراغت، پیوند و رابطه آن با سازه سرمایه اجتماعی که مرکز ثقل آن را کم و کیف روابط اجتماعی تشکیل می‌دهد، برای دانشمندان اجتماعی و فرهنگی مهم تلقی می‌شود. توجه به کمیت و کیفیت روابط اجتماعی نزد نظریه‌پردازان اجتماعی قدمت زیادی دارد. دل مشغولی‌ها و دغدغه‌های امروزی نظریه‌پردازان سرمایه اجتماعی، بازتاب و بازنگری اندیشه بسیاری از دانشمندان اجتماعی قرن نوزدهم و ارایه آن در قالب جدید است. Portes قدرت نوآورانه و اکتشافی این مفهوم را در شکل تازه و جدیدش ناشی از دو چیز می‌داند: «نخست آنکه این مفهوم بر پیامدهای مثبت معاشرت پذیری متمرکز است و ویژگی‌های کمتر جالب توجه آن را کنار می‌گذارد، دوم آنکه پیامدهای مثبت را در چارچوب فراخ تر بحث سرمایه جای می‌دهد و توجه را به این نکته جلب می‌کند که چطور چنین اشکال غیره پولی، درست مثل حجم دارایی‌ها یا حساب بانکی، می‌توانند سرچشمه‌های مهم قدرت و اثر بخشی باشند. قابلیت کارکردی بالقوه منابع متنوع سرمایه، فاصله میان جنبه‌های جامعه شناختی و اقتصادی را می‌کاهد و هم زمان توجه سیاست‌گذاران را که به دنبال راه

سرمایه اجتماعی الگوهای استاندارد نظیر مدل SCAT که در این تحقیق استفاده شده است وجود دارد اما اولاً به زبان فارسی ترجمه نشده است و ثانیاً در برخی از موارد با فرهنگ ما همخوانی ندارد، که برای مرتفع کردن این مشکلات ابتدا پرسشنامه سرمایه اجتماعی ترجمه و سپس مجدداً به زبان انگلیسی برگردانده شد و نیز برای هماهنگ کردن ابزار با شرایط فرهنگی و اجتماعی کشور با ۵ نفر از متخصصین رشته‌های جامعه‌شناسی و مدیریت، مشورت و همفکری شد و در نتیجه پرسشنامه تدوین و تنظیم گردید.

عدم همکاری بسیاری از اعضای هیأت علمی در جهت تکمیل پرسشنامه‌ها یکی دیگر از محدودیت‌های انجام این پژوهش بود. این موارد شامل عدم پذیرش و در بسیاری از موارد عدم بازگشت پرسشنامه‌ها بود. برای حل این مشکل، با مراجعه به حراست کل دانشگاه علوم پزشکی و معاونت آموزش دانشگاه با برگزاری چندین جلسه شرایطی فراهم شد تا دانشکده‌ها و اعضای هیأت علمی همکاری بیشتری در این زمینه به عمل آورند.

با توجه به اینکه نتایج این تحقیق ناشی از نظر اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان است، این نتایج فقط قابل تعمیم به این جامعه است.

حل‌های کم هزینه و غیره اقتصادی برای حل مسایل اجتماعی‌اند جلب می‌کند» (۴). ورزش و فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت و شرکت فرد در فعالیت‌های گروهی و عضویت در آن‌ها شرایطی را فراهم می‌سازد تا فرد با تعامل و برقراری ارتباط با سایر افراد و احساس تعلق به گروه، منافع و مصالح جمع را محترم بشمارد. این چنین فعالیت‌ها می‌تواند باعث افزایش سطح سرمایه اجتماعی و مولفه‌های آن نظیر اعتماد، هنجارهای اجتماعی، ارتباط متقابل، مشارکت و تعهد افراد گردد. سازمان‌هایی که در صدد راهکارهای برای بهبود سطح سرمایه اجتماعی اعضای خود و تبع آن افزایش سطح سرمایه اجتماعی سازمانی هستند، می‌توانند مانند بسیاری از کشورها و سازمان‌های بزرگ جهان با استفاده از اهرم ورزش به این مهم دست یابند (۱۱) و این هدف دست‌یافتنی نیست مگر با برنامه‌ریزی دقیق و ایجاد شرایط و امکانات مناسب برای افراد جهت شرکت در فعالیت‌های ورزشی در اوقات فراغت.

محدودیت‌ها

عدم کنترل وقایع همزمان که موجب سوگیری آزمودنی‌ها در پاسخ به سؤالات تحقیق شده است.

یکی از مهمترین محدودیت‌های این پژوهش عدم وجود ابزارهای اندازه‌گیری (پرسشنامه) استاندارد برای سنجش سرمایه اجتماعی و اوقات فراغت بود. گرچه برای سنجش

References

1. Shariati Rodsari M. The importance of leisure time. Tarbiat Magazine. Journal of Education 2001; (14)10: 21-38. [In Persian]
2. JalaliFarahani M. Leisure and Recreational Sports Management. Tehran: Tehran University Publication; 2008. [In Persian].
3. Sowqndy M. The study of leisure time physical disabilities Tehran with emphasis on physical activity. [Msc Thesis]. Tehran, Iran, Tehran University. [In Persian]
4. Alvani M. Management role in the development of social capital Tadbir Journal 1999; (100): 199-213. [In Persian]
5. Putnam RD. Bowling alone: The collapse and revival of American community. New York: Simon and Schuster; 2000.
6. Atherly KM. sport: localism and social capital in rural Western Australia. Geographical Research 2010; 44 (4): 348-60.
7. Skinner J, Zakus DH. Development through sport: Building Social Capital in disadvantage communities. Sport management review 2008; 11(3): 253-7.

8. Amiresmaili M, Zolala F, Dehnavieh R, Nekoeimoghadam M, Esfandiari A, Salari H. The Relationship between Organizational Social Capital and Retention of Faculty Members in Kerman University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education* 2012; 12(4): 274- 84 [In Persian].
9. Hemingway oot. Leisure, Social capital and Democratic Citizenship. *Journal of leisure research* 1999; 31(2):150-6.
10. Ghafari GH. Interaction between social capital and young people Leisure. (Institute for Humanities and Cultural Studies) 2010; 10(47): 168 - 181. [In Persian]
11. Sharepor M, Hoseinirad A. The relationship between social capital and sports participation. *Harakat Journal* 2009; 37: 131-53 [In Persian]
12. Parsamehr M, Jesmani S. The role of social capital on Sport consumption. *Journal of Research in sport management and motor behavior* 2011; 1(9):1-17. [In Persian]
13. Ward A, Tampubolon G. Social Capital, Networks and Leisure Consumption. *The Sociological Review* 2001; 50(2): 155-80.
14. Downward P, Pawlowski T, Raseiute S. Sport, Trust and Social Capital. *Proceeding of the XIII and III ESEA Conferences on sport Economies*. Prague, Czech Republic, 2011.
15. Collins M, Holmes K, Slater A. Sport, Leisure, Culture and Social Capital. UK: LSA Publication; 2007.
16. Linstrom M. Social capital, desire to increase physical activity and leisure time physical activity. *Public health Journal* 2011; 125(7): 442-7.
17. Legh-Jones H, Moore S. Network social capital, social participation, and physical inactivity in an urban adult population. *Soc Sci Med* 2012;74(9):1362-7
18. Krishna A, Shrader E. Social capital assessment tool. *Proceeding of the Conference on social Capital and Poverty Reduction*. Washington, 1999.

The role of leisure time emphasis's on physical activities on social capital (social norms, Participation) in Faculty Members of Isfahan University of Medical Sciences

Jahangir Karimian¹, Taghi AghaHosseini², Parivash Shekarchizadeh³,

Marzieh Sharifiana⁴, Sayed Morteza Mousavi Nafchi⁵

Original Article

Abstract

Background: Social functioning, physical education and sports development and community relations, functions, and basic infrastructure in all sections and strata of the social structure of society and the relationships between the effects of significant leaves. The aim of this study was to investigate the relationship between sport and social capital in leisure time faculty members of Isfahan University of Medical Sciences

Methods: descriptive correlation method is used in this study. Two questionnaires are used for data collection. Social capital questionnaire is based on SCOT Model. Also, leisure time questionnaire made by researcher which Face and content validity of it was verified by experts. Reliability coefficients by using Cornbrash's alpha coefficients were calculated at 0.92 and 0.82 respectively. Sample populations measured by Khan's Formula, they are 150 people that were selected as sample using multiple cluster sampling by taking the sex and college into consideration as variables.

Findings: The results showed that the average leisure time physical equivalent of 42/3 and social capital for individuals 3/47, respectively. Regression analysis also showed that the combination of the components of social capital (trust and sharing) the amount and physical recreation are significant. ($R = .602 / P = .000$) and multiple correlation coefficient, which combines elements of social capital and physical recreation .602 and the ratio of .362 Is. The index shows that % 36/2 of the variance in scores on physical leisure, social capital can be described by a combination of factors, is the explanation.

Conclusion: Exercise and physical activity in leisure time and Individual participation in group activities and they provide conditions for membership till People interact and communicate with other people and a sense of belonging to the group Collective interests and respect. Such activities can increase the level of social capital and its components, such as, social norms and the participation.

Keywords: Leisure, sport, social capital, trust and partnerships

Citation: Karimian J, AghaHosseini T, Shekarchizadeh P, Sharifiana M, MousaviNafchi SM. **The role of leisure time emphasis's on physical activities on social capital (social norms, Participation) in Faculty Members of Isfahan University of Medical Sciences.** J Health Syst Res 2013; 9(11):1167-1177

Received date: 13/02/2013

Accept date: 25/08/2013

1. Associate Professor of Physical Education and Sports Science, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Isfahan, Iran
2. Assistant professor of Educational Administration faculty, Farhangian University(Pardis, Shahid Bahonar, Isfahan), Isfahan, Iran
3. Assistant professor of Physical Education and Sports Science, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran
4. Mcs in Nursing, International Branch, Shahid Beheshti University of medical science, Tehran, Iran
5. Mcs in Physical Education, Islamic Azad University Mobarakeh Branch, Isfahan, Iran (Corresponding Author)
E-mail:mrtzmsv@gmail.com